

Boken Jägarnas Rike

Återförvildande av naturen

– fullständig intervju med Marija Krnjajić –

Rewilding Velebit, Kroatien

Marija Krnjajić är teamledare på Rewilding Velebit i Kroatien. I boken Jägarnas Rike presenteras delar av denna intervju – här publiceras den i sin helhet.

Vilda lodjur i Kroatien

I Kroatien har konceptet rewilding pågått i flera år genom organisationen Rewilding Velebit som har en djärv vision för Velebitbergen. De är en del av det större nätverket Rewilding Europe och jag träffar teamledaren Marija Krnjajić via videolänk, som passionerat berättar om sitt omfattande åtagande. Hon är civilingenjör inom skogsvård och har arbetat med rewilding i fyra år.

Velebit är en 145 km lång bergskedja i Kroatien som går i nord-sydlig riktning och delar landet mellan den medelhavstempererade delen väster om bergen och det kontinentala klimatet på den östra sidan. Området är långt, smalt och mellan 10 och 30 km brett, omfattande cirka 220 000 hektar. Krnjajić berättar att skogar och skogsmarker täcker ungefär hälften av Kroatiens landareal. Av detta ägs 76 procent av republiken, medan 24 procent ägs av privata skogsägare. Majoriteten av skogarna som ägs av staten förvaltas av den offentliga skogsägaren Croatian Forest. Det är en stor skillnad mot Sverige där endast 17 procent av skogen ägs av statliga intressen och resten ägs av privatägda företag och fler än 300 000 medborgare. De senare äger och förvaltar hälften av alla svenska skogar. En likhet mellan länderna är att jakttraditionen här är både gammal och stark där omkring 70 000 av landets 3,9 miljoner invånare är jägare, vilket utgör 1,8 procent av befolkningen (att jämföra med Sveriges 2,3 procent). För att kunna förvalta ett jaktområde i Kroatien behöver du skaffa en jaktkoncession från myndigheterna som är en slags jakträtt. Därefter kommer du att vara jakträttsförvaltare för det givna området och ha möjlighet till kommersiellt nyttjande av jakträtten i tio år. Om du sköter detta väl enligt Jaktförvaltningsplanen förlängs arrendet med ytterligare tio år. Om inte, ställs jaktmarken ut för budgivning till andra parter. Regelverket är strikt, säger hon, med många regler och förordningar på plats.

Rewilding Velebit har köpt upp 30 000 hektar jakträtter och de förvaltar dessa enligt en bindande lag. Målet är att skapa ett habitat där vilda djur kan fortplantas fritt och till övervägande del åtnjuta amnesti från människans bössor. Området ligger mellan två nationalparker och tanken är att en naturlig korridor ska skapas där djurlivet kan röra sig inom och mellan de olika delarna men även vidare till de närliggande nationalparkerna, där jakt är helt förbjudet.

För två år sedan återintroducerades lodjuret inom projektet Life Lynx, en art som är strängt skyddad i Kroatien. Det finns även naturligt förekommande björnar och vargar i området. Utöver dessa återintroduktioner bedriver Rewilding Velebit ett naturbetesprojekt i slättområdet Lika där de har introducerat naturliga betare som vilda hästar och uoxar. Samtidigt pågår viltforskning och det finns en allmän överenskommelse med flera av de lokala jägarna om att djur med sändarhalsband inte ska jagas, vilket respekteras av jägarna som också är intresserade av datan som forskningen genererar. Det kan jämföras med Sverige, där 20 projektbjörnar sköts i licensjakten 2023, till en förlorad forskningskostnad på flera miljoner kronor.

Boken Jägarnas Rike

För att uppnå denna typ av stöd i ett område med etablerad jakttradition har det krävts brobyggande på flera plan. Hennes organisation håller regelbundet workshops för jägare där de informerar om projektet och olika ämnen såsom miljöfördelarna med blyfri ammunition, hur man förebygger illegal jakt och allmän naturvård. Detta har lett till ett unikt samarbete mellan naturvård och jakt, där båda sidor insett att samexistens inte bara är möjlig utan också något som förbättrar den individuella situationen för alla parter. De lokala jägarna får behålla den populära traditionella vildsvinsjakten, samtidigt som ekoturismen blomstrar. Krnjajić understryker att man måste gå försiktigt fram och hon och hennes kollegor undviker att använda ordet förändring, de använder i stället begreppet möjligheter. En nyckel är att i hennes utbildning till skogsingenjör ingick en grundläggande jaktutbildning, som hon har funnit till nytta i kommunikationen med jägarna.

Organisationen har byggt fem djurskådningsgömmor som besöks av både turister och jägare, som vill fotografera eller bara titta på de många arter av vilda djur som lever där. Utöver det erbjuds fotosafari, vandringsturer, glamping och andra aktiviteter. Intäkterna från turismen fyller en viktig funktion eftersom de årliga jakträtterna kostar pengar. Naturbaserad turism har dessutom visat sig vara mer inkomstbringande än den från jakten, och det med råge. Rewilding Velebit anordnar också evenemang i de lokala byarna där både barn och vuxna informeras om de "nya" vilda djuren som lever i deras områden, vilket skapar gemenskap, stolthet och framför allt glädje, säger hon. Samtidigt lanseras ett samexistensprogram 2024 där olika avskräckande metoder för rovdjur är essentiella delar. De ser gärna programmet som en modern omtolkning av berättelsen om Rödluvan, där rädslan för den huggtandade besten byts ut mot en förståelse för rovdjurens roll i ekosystemet – och i stället för röda är det lila luvor prydda med "Rewilding Velebit" som har en roll i handlingen, säger hon med ett leende och syftar till organisationens profolfärg som är lila.

Krnjajić berättar entusiastiskt om känslan av att vara en del av detta omfattande initiativ. Att se naturen återhämta sig, att se gammelskogen bli ännu äldre och naturturismen öka, är nämligen väldigt givande. Det för oss till ämnet jag mest av allt såg fram emot att höra om, nämligen lodjuren i Velebit. Jag har fått se en kort film om projektet i förväg och fick ta del av ett klipp där hon släppte ut lodjuret Ljubo i området – något jag vill höra mer om. Hon berättar att av de cirka 100 lodjur som finns i Kroatien, lever ett 40-tal i Velebitbergen. Sex av dessa har återinförts inom Life Lynx Project. Tydligt kallas lodjuren för "skogens spöke" i området, eftersom de är så otroligt sällsynta men också, som alla lodjur, notoriskt skygga. Jag ber henne att beskriva vad som pågick inom henne under filmsekvenserna jag fick ta del av, i vilka hon såg märkbart rörd ut. Hon berättar att de fick vänta längre än beräknat på att Ljubo skulle anlända och när buren väl kom märktes det tydligt hur nervös han var. Gåshuden var ett faktum. "Just i det ögonblicket stannade världen upp, och inget annat var viktigt", berättar hon och beskriver känslan när hon och sekreteraren i länets jaktförbund tillsammans sakta öppnade burens lucka som i en ceremoniell akt. "Luckan fastnade först, men när Ljubo kom ut var det som att jag stannade upp mitt i ett andetag och slutade andas i flera sekunder. Det var en känsla av att bli ett med

Boken Jägarnas Rike

omgivningen, som att upphöra att existera och smälta samman med nuet. En ödmjuk insikt om att vara en del av något större”, berättar hon medan det är min tur att få gåshud. Likt alla djur som suttit i en transportbur ville Ljubo sträcka på benen och sprang därför rakt ut och efter att ha vänt sig om en kort stund försvann han ut i landskapet där han förhoppningsvis lever ett fridfullt liv än i dag.